

Opettajankoulutusfoorumi 11.9.2018

Opetusalan työolobarometri

Riina Länsikallio
Opetusalan ammattijärjestö OAJ
Twitter @RiinaLansi
riina.lansikallio@oaj.fi

Koulujen tilanne nyt

- Koulun arki muuttunut; opettajien ja esimiesten työ muuttunut voimakkaasti ja työn muutos / murros tulee jatkumaan
 - Esimiehillä paljon alaisia: vaikeisiin tilanteisiin ei ole esimiestukea aina saatavilla
- Toimintaympäristö on muuttunut voimakkaasti
 - Syksy 2015 maahanmuutto – Suomen turvallisuustilanne
 - Yhteiskunnan muutokset
 - Perheiden ja lasten, nuorten hyvinvointi / pahoinvointi
 - Vuosittain useita vakavia koulu-uhkauksia
- Kehnot, huonokuntoiset koulurakennukset
 - Sisäilmaongelmia ja eivät vastaa pedagogisesti työn tavoitteisiin -> uudisrakentamisen tarve valtava
 - Tehdäänkö nyt turvallisia rakennuksia (avoimia tiloja, erittäin suuria yksiköitä)? Kukaan ei tiedä, muutos on todella valtava.
 - Onko analysoitu rakennushankkeita turvallisuuden ja erityisesti myös sosiaalisen turvallisuuden kannalta?
 - Uusien rakentaminen ja peruskorjaaminen on työläs projekti rehtorille ja henkilöstölle

OPETTAJAN HYVINVOINTI VAIKUTTAA OPPILAASEEN JA PÄINVASTOIN

- Keskeistä opetuksen järjestäjälle
- Vaikutukset oppimistuloksiin selkeät

<- Opettajan ja esimiehen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta tulee huolehtia järjestelmällisesti

- **ennakoiden**, tilanteissa, **jälkihoitaen**

Onko meillä alan lainsäädäntöä ja ohjeita hyvinvoinnin ja turvallisuuden tekemiseen

-> Ei juurikaan.

Työhyvinvoinnin ja turvallisuustekoja

- Työhyvinvoinnin tekoja on tehty jo paljon, kunnissa ja oppilaitoksissa
- Työsuojeluvaltuutetut tekevät hyvää työtä yhdessä työnantajan kanssa, yhteistoiminnassa
- www.kunteko.fi
- www.ttk.fi Esimiehen navigaattori, Miljoonat pelissä
- *Tämä ei riitä*

Opetusalan työolobarometrin 2017 tulokset

Julkaisut saatavilla osoitteesta:
2017

<http://www.oaj.fi/cs/oaj/Opetusalan%20tyoolobarometri%202017>

2015

<http://www.oaj.fi/cs/oaj/OAJn%20tyoolobarometri%20>

Barometrin tausta ja perustiedot

- Kysely toteutettiin marraskuussa 2017, edelliset 2015 ja 2013
- Vastaajina OAJ:n jäseniä jotka eivät luottamustehtävissä
- Työterveyslaitoksen Parempi työyhteisö Party –kysely mukana kyselyssä
- Vastauksia yhteensä 1127, vastausprosentti 24,9 (2015; 25% ja 2013; 38,5%)
- Vastaajista esimiehiä 11% (15% ja 5 %)

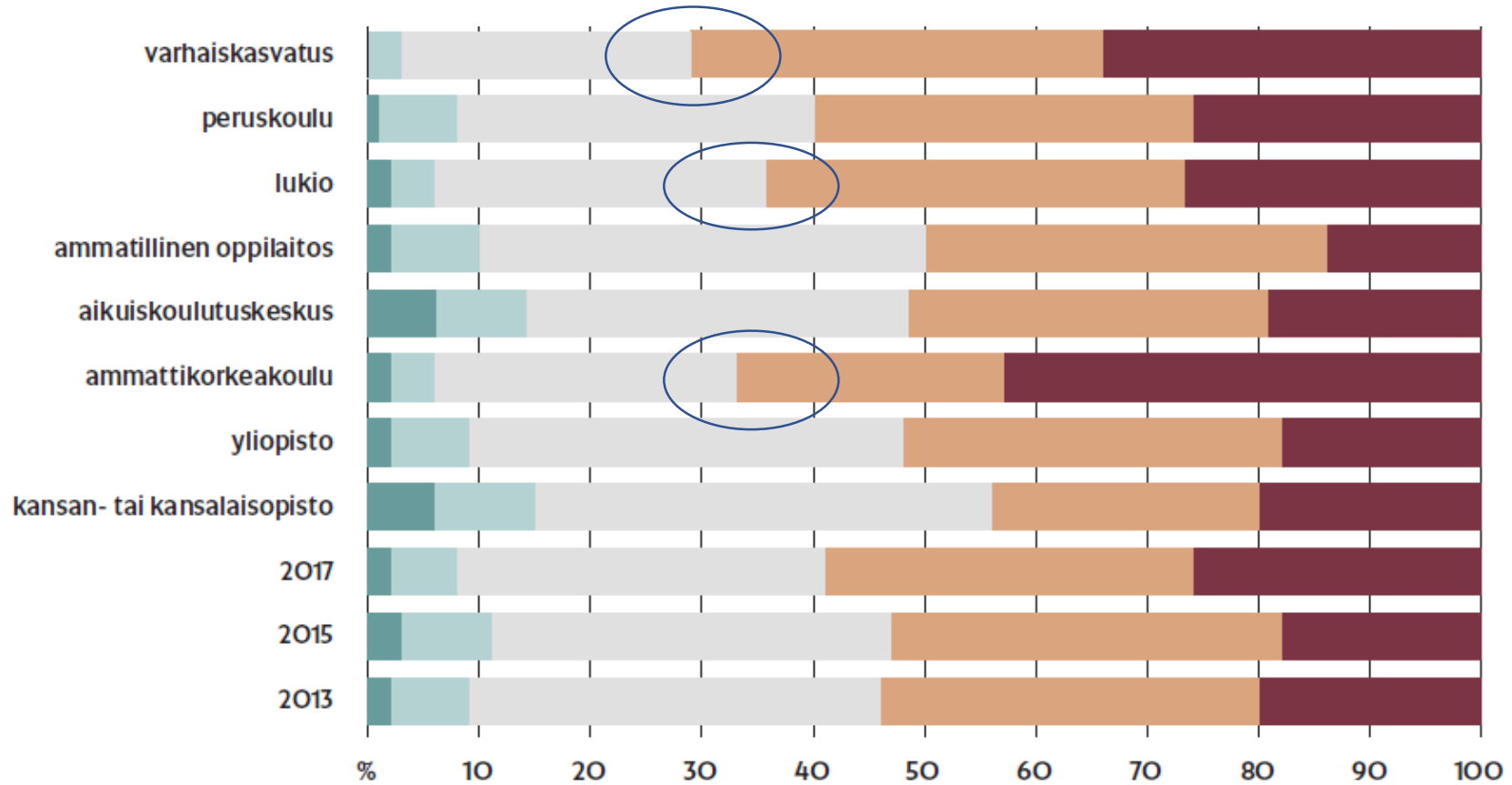
Työviikko venyy

	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015
opettaja	39,6	39,7	40,8	39,2	40,0	47,0	41,3	35,0	41,2	40,5
keskihajonta	4,5	7,4	9,9	8,2	7,3	10,6	7,7	9,2	8,8	7,9
esimies	41,6	43,8	40,9						43,7	42,6
keskihajonta	4,0	6,5	9,5						7,4	5,6

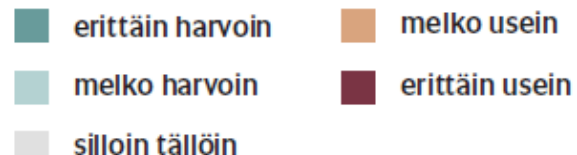
Taulukko 3. Keskimääräinen koko-aikaisten työaika viikon aikana vuosina 2017 ja 2015.

- Yli puolet tekee viikonloppuisin töitä molempina päivinä
- Töitä tekevät eniten yli 50 –vuotiaat (v. 2015 41-60-vuotiaat)
- Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa ylitetään työehtosopimuksen mukainen työaika
- Hajonta suurta -> työt eivät jakaudu tasaisesti (ammattilliset heikoin)
- Myös esimiehillä työtuntimäärä korkea ja kasvanut edelleen

Työn määrä suuri

Kuvio 2. Kuinka usein sinulla on liikaa töitä? Työn määrän kokeminen oppilaitoksittain vuosina 2017 ja koko aineiston keskiarvo vuosina 2015 ja 2013.

Vaikutusmahdollisuudet omaan työmäärään heikentyneet

	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015	2013
erittäin vähän	17	5	7	16	8	18	6	13	11	8	8
melko vähän	31	25	23	25	23	26	24	11	24	21	21
jossain määrin	35	41	39	32	42	33	36	32	37	42	40
melko paljon	12	25	27	25	23	17	27	29	23	21	24
erittäin paljon	5	4	4	2	5	6	7	15	5	8	6
N	118	296	161	146	62	128	88	82	1114	1058	1339

Taulukko 8. Omaan työmäärään vaikuttamismahdollisuudet oppilaitoksittain vuosina 2017, 2015 ja 2013.

Lähes joka toinen kokee kiusaamista työssään ja se aiheuttaa 9 prosentille sairauspoissaoloja

	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015	2013
oppilaiden / opiskelijoiden taholta	16	42	6	18	11	12	6	9	20	19	14
huoltajien taholta	17	31	6	7	2	0	1	3	13	13	12
työtovereiden taholta	25	15	20	23	13	24	21	11	20	16	12
esimiehen taholta	14	12	18	20	8	19	12	15	15	15	10
johdon taholta	4	6	7	14	11	12	7	10	8	7	7
muu taho	2	1	0	2	0	4	3	2	2	1	2
epäasiallista kohtelua / kiusaamista kokeneet yhteensä	52	61	39	49	32	44	33	30	47	41	36

Taulukko 9. Epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen kokemukset viimeisen 12 kuukauden aikana oppilaitoksittain vuonna 2017 ja koko aineiston keskiarvot vuosina 2017, 2015 ja 2013.

Kiusaaminen vakavaa ja toistuvaa

	varhais- kasvatus	perus- koulu	lukio	amma- tillinen oppilaitos	aikuis- koulutus- keskus	ammatti- korkea- koulu	yliopisto	kansan- opisto tai kansalais- opisto	2017
oppilaiden / opiskelijoiden taholta	9	15	1	3	4	4	3	0	6
huoltajien taholta	2	7	1	3	0	0	1	2	3
työtovereiden taholta	19	8	12	9	8	12	10	6	11
esimiehen taholta	8	4	11	9	8	12	10	8	8
johdon taholta	0	2	4	6	6	9	6	6	4
muu taho	4	1	3	1	0	1	4	2	2
epäasiallista kohtelua / kiusaamista kokeneet yhteensä	30	24	17	20	18	26	19	14	22

Taulukko 10. Vakavat ja toistuvat epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen kokemukset viimeisen 12 kuukauden aikana oppilaitoksittain vuonna 2017.

Väkivaltaa kokee joka kymmenes ja se aiheuttaa viidelle prosentille sairauspoissaoloja

varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattilinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	2017	2015	2013
31	15	4	3	3	9	9	10

Taulukko 16. Väki­vallan kokeminen viimeisen 12 kuukauden aikana oppi­laitoksittain vuonna 2017 ja koko aineiston keskiarvo vuodelta 2015 ja 2013.

Koulusta häirintä- ja konfliktitilanteiden kohtaamiseen on yhä vähän

%	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015	2013
kyllä	18	26	22	24	30	19	27	15	23	26	25
en	82	74	78	76	70	81	73	85	77	74	75
N	118	294	162	145	60	127	86	82	1107	1044	1306

Taulukko 11. Viimeisen kahden vuoden aikana saatu koulutus häirintä- sekä konfliktitilanteiden kohtaamiseen ja niissä toimimiseen oppilaitoksittain 2017 ja koko aineiston keskiarvo 2015 ja 2013 (kyllä-vastanneiden osuudet).

Hätä- ja onnettomuustilanteisiin harjoittelu parantunut

	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammattillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015	2013
tulipalo-tilanteet	98	99	99	97	98	95	100	97	98	78	75
muut onnettomuus-/vaara-tilanteet	16	34	40	40	34	41	24	32	34	22	16
aseelliset hyökkäykset	7	16	20	18	11	8	2	8	14	8	8
muut	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	*

Taulukko 14. Harjoittelu hätä- ja onnettomuustilanteissa vuonna 2017, 2015 ja 2013.

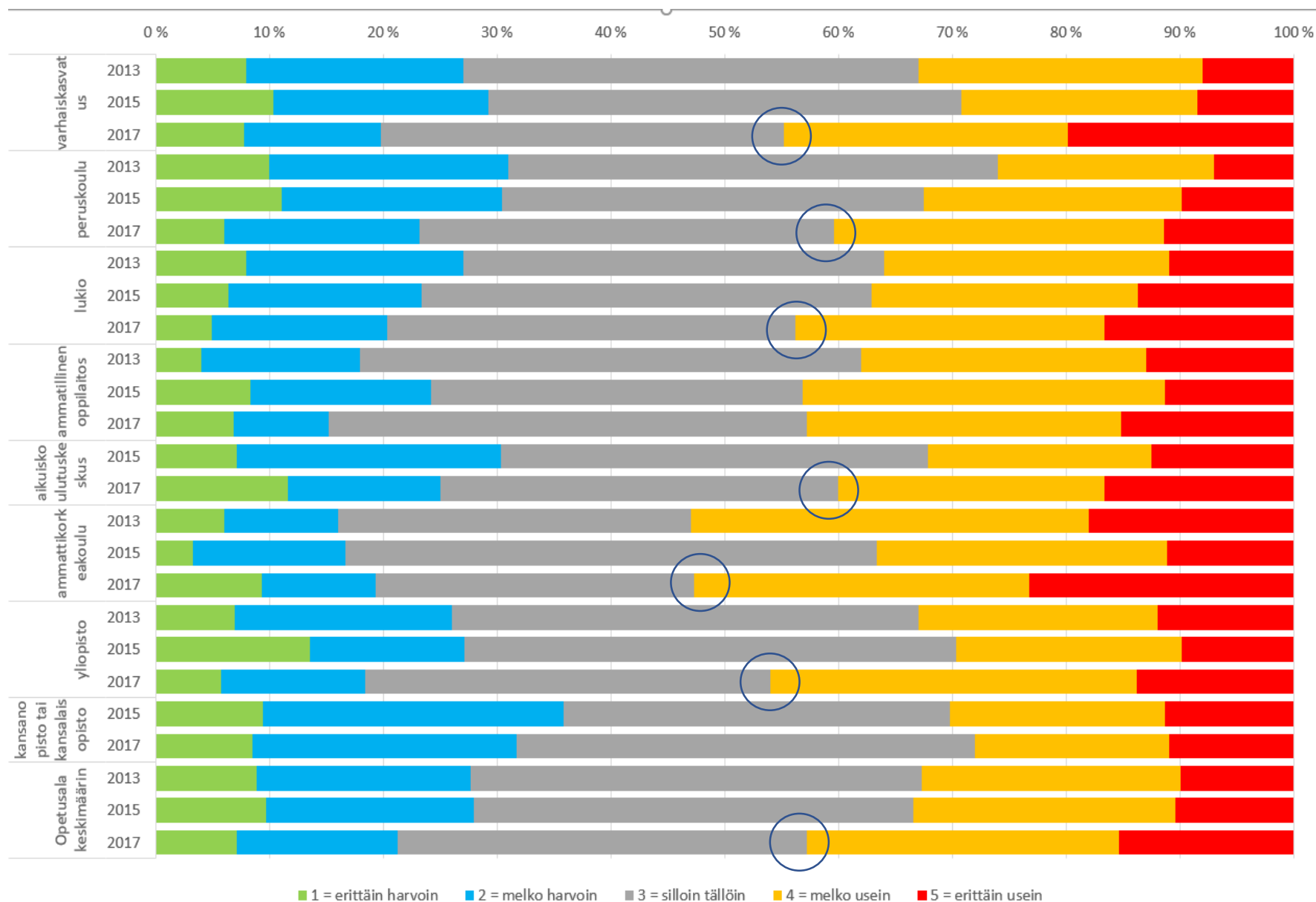
* Tieto puuttuu.

Työkykyarviot heikentyneet

	2017	Lkm	2015	Lkm
Esimies	8,1	118	8,5	157
Ei	7,7	985	8,0	903
Nainen	7,8	835	8,0	793
Mies	7,8	258	8,0	261
-30	7,8	43	8,5	39
31-40	7,6	145	8,1	176
41-50	8,0	266	8,0	347
51-60	7,8	534	8,0	421
61-	7,7	105	8,1	65
Vakinainen	7,8	917	8,0	879
Määräaikainen	7,9	171	8,2	157
Stressiä erittäin usein kokenut	6,5	171	6,5	109
Vakavaa ja jatkuvaa epäasiallista kohtelua kokenut	7,3	250	-	-
Ei kehityskeskustelua	7,7	302	7,9	299
Kyllä, kehityskeskustelu kerran vuodessa	7,8	714	8,1	689
Kyllä, vähintään kaksi kertaa kehityskeskustelu vuodessa	8,0	83	8,3	66

Taulukko 18. Työkykyarviot vuonna 2017 ja 2015.

Työstressin määrä korkea ja kasvanut

Työhön innostuminen ja syventyminen erittäin huolestuttavassa laskussa

- 67 % on työstä erittäin tai melko usein innostuneita (2015; 74 %, 2013; 78%)
- 69 %kokee, että työhön on mukava syventyä (2015; 78%, 2013; 79 %)

Työyhteisöissä haasteita

- Vastanneista enää 60% on sitä mieltä, että työpaikan ilmapiiri on kannustava ja uusia ideoita tukeva. Ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakoulujen tilanne on heikoin.
- Työyhteisöissä ryhmätyöskentely ei suju enää niin hyvin ja tukea ja apua ei saada yhtä hyvin kuin aiemmin.
- HYVÄÄ
 - Moniammatillinen yhteistyö saa hyvän arvosanan
 - Työntekijöiden keskinäinen arvostus on kuitenkin yhtä hyvää kuin työväestössä keskimäärin.
 - Tiedonkulku ja arvostus eri työryhmien välillä yli työelämän keskiarvon

Työpaikalla toiminnan ja henkilöstön kehittämiseen ei panosteta enää yhtä hyvin

	varhaiskasvatus	peruskoulu	lukio	ammatillinen oppilaitos	aikuis-koulutus-keskus	ammatti-korkea-koulu	yliopisto	kansan-opisto tai kansalais-opisto	2017	2015
täysin eri mieltä	4	6	7	15	13	16	9	15	9	7
melko eri mieltä	13	16	14	28	11	20	22	12	18	15
ei samaa muttei erikään mieltä	30	31	33	32	37	31	30	32	31	35
lähes samaa mieltä	42	37	37	20	37	27	37	30	34	31
täysin samaa mieltä	10	11	9	5	2	6	2	11	8	12
N	115	295	161	144	62	128	87	82	1105	1048

Taulukko 22. Toiminnan ja henkilöstön kehittämiseen panostaminen oppilaitoksittain vuosina 2017 ja 2015.

Erittäin hyväksi koetulla esimiestoiminnalla merkittävä yhteys

- työstressiin
- työn hallintaan
- työtyytyväisyyteen
- työstä innostumiseen ja työssä koettuun iloon
- kokemukseen siitä, että voi vaikuttaa omaa työtään koskeviin tärkeisiin päätöksiin
- omaan työmäärään
- työryhmien toimivuuteen, kehittämisaktiivisuuteen ja ryhmien väliseen yhteistyöhön

The background of the slide is a vibrant, stylized pattern of leaves and birds. The top half features purple and orange leaves against a blue background with white dots, and a white dove is visible. The bottom half features green and dark blue leaves against a blue background with white dots, and a white dove and a small purple bird are visible.

RATKAISUJA KOULUTUS- , KASVATUS- ja TUTKIMUSALAN TURVALLISUUDEN KEHITTÄMISEKSI

- Esimiehille on varattava riittävästi työaika henkilöistöjohtamiseen ja läsnäoloon. Esimiestyö on mitoitettava niin, että yhdellä esimiehellä on enintään **20 johdettavaa**. Myös esimiesten koulutukseen pitää järjestää aikaa.
- **Opettaja-oppilassuhdeluvut** kirjataan lakiin
- **Opettajankoulutuksen** ja alan esimiesten koulutuksen sisältöihin pitää saada pysyvät turvallisuutta ja hyvinvointia koskevat kokonaisuudet.
- Suomeen pitää perustaa **opettajarekisteri**, johon kootaan mm. opettajien täydennyskoulutustiedot.
- Kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin tarvitaan vastaava valtakunnallinen **ohjeistus**. Ohjeet pitää ottaa käyttöön jokaisella työpaikalla. Tämä varmistetaan riittävällä koulutuksella.
- Opetusalalle pitää kuormitustekijöiden vähentämiseksi kehittää **arviointimenetelmä**, jota työnantaja käyttää yhdessä henkilöstön kanssa, sekä muita tarpeellisia, yhteisiä välineitä turvallisuuden tekemiseen.

- Varhaiskasvatus-, perusopetus- ja lukiolakiin sekä ammatillista koulutusta koskevaan lakiin tulisi lisätä opetuksen järjestäjän velvollisuus seurata ja arvioida moniammatillisessa yhteistyössä lapsen ja opiskelijan **koulunkäynti- ja opiskelukykyä**.
- Rehtorille lisätään perusopetuslakiin turvaamistoimenpiteenä oikeus evätä oppilaan oikeus opetukseen kuluvan päivän lisäksi myös seuraavana päivänä.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin lisätään muutos, joka koskee tilannetta, jossa oppilaan tai opiskelijan oikeus opetukseen joudutaan epäämään. Tällaisessa tilanteessa terveys- ja sosiaalitoimen pitää arvioida oppilaan ja hänen perheensä tai opiskelijan hyvinvointia ja tuen tarvetta. Samalla lapsille ja nuorille tulisi säätää nopeutettu menettely mielenterveyspalveluihin pääsemiseksi.
- Perusopetuslakiin ja ammatillista koulutusta koskevaan lakiin tarvitaan samanlainen muutos oppilaan tai opiskelijan erottamiseksi koulusta, mikä jo on säädetty lukiolaissa. Lakimuutoksen tarve koskee tilannetta, jossa poliisi tutkii oppilasta tai opiskelijaa rikosasiassa ja erottaminen on epäiltyyn rikokseen nähden perusteltua.
- Lakiin viranomaisen toiminnan julkisuudesta on lisättävä säännös, jossa kaiken turvalliseen koulutuksen ja opetuksen järjestämiseen **tarvittavan tiedon pitää voida kulkea viranomaisten kesken salassapidon estämättä**

Opettajamäärä suhteessa oppilaisiin/opiskelijoihin

VARHAISKASVATUKSESSA	<p>O–3-vuotiaita 1 : 4 *</p> <p>3–5-vuotiaita 1 : 7 *</p> <p>Ryhmä voidaan muodostaa enintään kolmen aikuisen ympärille.</p>
ESIOPETUKSESSA	<p>1 : 13 (osallistuminen esiopetukseen)</p> <p>1 : 7 * (osallistuminen esiopetukseen + varhaiskasvatukseen)</p>
PERUSOPETUKSESSA	<p>1.–2.-luokilla 1 : 18</p> <p>3.–9.-luokilla 1 : 20</p>
TOISELLA ASTEELLA	1 : 20

- ▶ Erityisopettajia oltava 1 : 100**, paitsi esi- ja alkuopetuksessa 1 : 50. Opinto-ohjaajia 1 : 200.
- ▶ Erityisen tuen oppilaat ovat kertoimella 2, vieraskieliset ja tehostetun tuen oppilaat kertoimella 1,5.
- ▶ Yhdysluokissa ja työturvallisuuden kannalta erityisissä ryhmissä suhdeluku on 1 : 16.

Opettajia pitää olla riittävästi suhteessa lasten ja opiskelijoiden määrään ja tuen tarve huomioon ottaen. Tämä mahdollistaa opetuksen hyvän laadun, uusien opetusmenetelmien ja yksilöllisen oppimispolun rakentamisen.